

KISA KLASİKLER / 54

ALPHONSE DAUDET
Portakallar

ÇEVİRİ: ŞİRİN ETİK

♥ can
klasik

ALPHONSE DAUDET
PORTAKALLAR

Can Klasik

Portakallar, Alphonse Daudet

Fransızca aslından çeviren: Şirin Etik

Lettres de mon moulin

İlk baskı: Hetzel, 1869

Bu çeviriye kaynak alınan basım: Imprimerie Nelson, 1934

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

3. basım: Ağustos 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol İzmirli

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Umay Özlem Çeri

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-5648-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ALPHONSE DAUDET

PORTAKALLAR

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren

Şirin Etik

♥can

Alphonse Daudet'nin Can Yayınları'ndaki diğler kitabı:

Değirmenimden Mektuplar, 2010

ALPHONSE DAUDET, 1840'ta tüccar bir ailenin çocuğu olarak Fransa'nın N mes kentinde doğdu. Avare geçen bir gençlik dönemin-den sonra ailenin iflası üzerine on beş yaşında öğrenimini yarıda bırarakmak zorunda kaldı. Paris'te kendi halinde bir gazeteci olan abisi Ernest'in yanına gitti. 1858'de yayımlanan bir Şiir derlemesi, *Sevdalı Kadınlar*, onu edebiyat çevrelerine tanıttı. Asıl başarıya, Güney'deki gençliğinin ve başkente gelişinin hikâyesi olan *Bir  ocuğun Hayatı/Küçük Şey* (1868) ve özellikle Provence yöresini sade bir dille anlattığı eğlendirici masallar derlemesi *Değirmenimden Mektuplar*'la (1869) kavuştu. *Tarasconlu Tartarin* (1872), *Pazartesi Hik yeleri* (1873), *Jack* (1876) ve *Sapho* (1884), kuruluşundan beri Goncourt Akademisi  yesi ve natüralizmin önemli temsilcilerinden biri olan yazarın diğer önemli eserleridir. Alphonse Daudet 1897'de Paris'te öldü.

ŞİRİN ETİK, İzmir'de doğdu. Lisans eğitimini Fransız ve İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında Hacettepe  niversitesi'nde tamamladı. Sorbonne-Paris IV  niversitesi'ndeki yüksek lisans süresince eviri sorunları ve dilbilim üzerine çalıştı. İstanbul'da yaşıyor, kitap editörlüğü ve eviri yapmaya devam ediyor.

İçindekiler

Altın Beyinli Adamın Hikâyesi	11
Şair Mistral.....	17
Üç Müziksiz Ayin.....	27
Portakallar	37
İki Han.....	43
Miliana'da	49

ALTIN BEYİNLİ ADAMIN HİKÂYESİ

Neşeli Hikâyeler İsteyen Hanımefendiye

Mektubunuzu okurken madam, neredeyse vicdan azabı duydum. Öykülerim biraz fazla kasvetli olduğu için kendime kızdım ve bu yüzden size söz veriyorum, bugün neşeli, son derece neşeli bir şeyler yazma niyetindeyim.

Hem niye üzgün olayım ki? Paris sisinden bin fersah uzakta, ışıklı bir tepenin üzerinde, misket şarapları ve dümbelekler diyarında yaşıyorum. Çevremde güneşten ve müzikten başka bir şey yok; beyaz kuşların senfonisini, baştankaraların korosunu dinliyorum; sabahleyin kervançulluklarının sesi; öğlen ağustosböcekleri; sonra da flüt çalan çobanlar ve esmer güzellerinin bağlardan gelen gülüşmeleri... Aslında burası kasvetli düşüncelere uygun bir yer değil, bu nedenle hanımefendilere toz pembe şiirler ve hoşça gidecek türden sepet dolusu öyküler göndermem daha iyi olurdu.

Maalesef olmuyor ama! Paris hâlâ yanı başımda. Her gün, çam ağaçlarımin dallarına kadar, üzerime hüznün sıçratmayı ihmal etmiyor... Bu satırları yazarken bile zavallı Charles Barbara'nın¹ talihsiz ölüm haberini

1. Louis-Charles Barbara (1822-1866): Fransız öykü ve roman yazarı. Karısının ve en küçük oğlunun ölümünden sonra ruhsal dengesi altüst olduğundan, Du-bois düşünler yurduna kapatılmış ve orada pencereden atlayarak intihar etmiştir. (Y.N.)

aldım ve değirmenim matem havasına büründü. Elveda kervançullukları ve ağustosböcekleri!

Neşeli bir şeyler düşünecek halim kalmadı... İşte bu yüzden madam, size yollamaya söz verdiğim o neşeli hikâye yerine, bugün yine melankolik bir öykü alacaksınız.

Bir zamanlar altın beyinli bir adam yaşarmış, evet madam, adamın beyni tamamen altındanmış. Dünyaya geldiğinde, doktorlar bu çocuğun pek fazla yaşamayacağını düşünmüşler; zira kafası çok ağır, kafatası ise aşırı büyükmüş. Çocuk yine de yaşamış ve güneşin altında güzel bir zeytin ağacı gibi serpilmiş, tek sorun şu ki, kafası da her yere onunla birlikte gidiyormuş ve onun evin içinde yürürken mobilyalara çarptığını görmek acı vericiymiş... Sürekli düşüyormuş. Günün birinde merdivenden yuvarlanmış ve alnını mermer basamağa çarpınca kafatasından külçe gibi bir ses çıkmış. İnsanlar onun öldüğünü düşünmüş fakat ayağa kaldırdınca sadece, sarı saçlarının arasında donup kalmış iki-üç altın damlacığı ve küçücük bir yara görmüşler. Böylelikle çocuğun ailesi, oğullarının beyninin altından olduğunu öğrenmiş.

Mesele gizli tutulmuş, öyle ki zavallı çocuk bile gerçeği bilmiyormuş. Zaman zaman neden sokaktaki oğlanlarla dışarıda koşmasına izin verilmediğini soruyormuş.

O zaman da annesi, "Ah seni çalarlar, benim güzel hazinem!" diye yanıt veriyormuş.

Çalınmaktan fevkalade korkan ufaklık odadan odaya yavaşça dolaşarak, kendi başına, tek söz etmeden oynamaya dönermiş... Ama on sekizine geldiğinde, anneyle babası, kendisine bahşedilen bu korkunç hediyeden

çocuğa bahsettikten sonra, bu yaşa kadar onu besleyip büyütmelerinin karşılığında bu altının birazını istemişler. Çocuk bir an bile tereddüt etmeden devasa kafatasından iri bir ceviz büyüklüğünde koca bir parça koparıp –nasıl ve neyle? Hikâye bundan bahsetmiyor– gururla annesinin önüne bırakmış... Sonra da kafasında taşıdığı servetle gözleri kamaşmış, arzudan deliye dönmüş, güç sarhoşluğuna düşmüş vaziyette aile evinden ayrılmış ve hazinesini har vurup harman savurmak için yollara düşmüş.

Sürdüğü şaşaalı hayat, hesapsızca harcadığı altınlar göz önüne alındığında, beyninin tükenmez bir hazine olduğu düşünülüyormuş... Ama aslında tükeniyormuş ve tükendikçe oğlanın gözlerinin ferinin söndüğü, yanaklarının çukura kaçtığı belli oluyormuş. En sonunda bir gün, çılgın bir âlemin sabahında zavallıcık kendini ziyafet artıklarının ve loş ışıklar yayan avizelerin arasında bir başına buluvermiş ve külçesinde açılan devasa gediği fark edince korkuya kapılmış: Artık durulma vakti gelmiş.

Ve o andan itibaren hayatında yeni bir sayfa açmış. Altın beyinli adam yalnız yaşamaya ve elleriyle çalışmaya başlamış, baştan çıkarıcı şeylere sırt çevirip daha fazla dokunmak istemediği ölümcül zenginliği unutmaya çalışarak, bir cimri gibi şüpheli ve ihtiyatlı bir karaktere bürünmüş... Ne yazık ki sırrını bilen bir arkadaşı da onun münzevi yaşamına dahil olmuş.

Zavallı adam bir gece aniden başında korkunç bir acıyla uyanmış. Telaş içinde yerinden sıçramış ve ay ışığında arkadaşının, paltosunun altına gizlediği bir şeyle uzaklaşan silüetini görmüş...

Beyninden bir parça daha eksildiğini anlamış!

Bundan bir süre sonra altın beyinli adam âşık olmuş ve bu kez, işin sonu onun için hiç iyi bitmemiş... Ufak tefek, sarışın bir kadına sevdalanmış; kadın da onu seviyormuş sevmesine fakat süsü püsü, beyaz tüyleri, altın sarısına çalan, güzel, püsküllü çizmeleri daha çok seviyormuş. Altın parçaları, bu –yarı kuş, yarı oyuncak bebeği andıran– minik, sevimli varlığın ellerinde, onun keyfine göre eriyip gidiyormuş. Kadın her türlü kaptısı yapıyormuş, adam ona asla hayır diyemiyormuş, hatta onu kızdırmaktan çekindiği için zenginliğinin kaynağı hakkındaki o hazin sırrı eşinden son âna dek gizlemeye karar vermiş.

“Biz çok zenginiz, değil mi?” diye soruyormuş kadın.

Zavallı adam da, “Ah, evet... Çok zenginiz!” diye yanıtlıyormuş.

Sonra da farkında olmadan kafasını yiyen bu minik, mavi kuşuna aşkla gülümsüyormuş. Duyduğu korkuya rağmen birkaç kez cimrilik etmeye kalkıştığı da minik kadın seke seke yanına gelip, “Kocacığım, sen çok zenginsin! Bana şöyle pahalı bir şeyler alsana...” dermiş.

O da karısına pahalı bir şeyler almış.

Bu böyle iki sene devam etmiş ve sonra bir sabah, nedendir meçhul, kadın bir kuş gibi ölüp gitmiş... Hazinenin de dibi görünmüş, dul adam geriye kalanlarla sevgili eşine güzel bir cenaze töreni hazırlatmış. Dört bir yanda çalan çanlar, siyahlara bürünmüş muhteşem arabalar, başları tüylerle süslenmiş atlar, kadife döşemelere gözyaşı biçiminde işlenmiş gümüşler; adam karısı için ne yapılsa az bulmuş... Altınım artık ne işe yarayacak ki diye düşünüyormuş.

Bir kısmını kiliseye bağışlamış, bir kısmını cenazeyi taşıyanlara, bir kısmını da çelenk satanlara vermiş; hesap kitap yapmadan herkese dağıtmış... Mezarlıktan ayrılır-

ken, kafatasının dibindeki birkaç kırıntı dışında muhteşem beyninden geriye neredeyse hiçbir şey kalmamış.

Sonra da onu sokaklarda şaşkın şaşkın, elleri önünde, ayyaş gibi tökezleyerek yürürken görmüşler. Akşamleyin dükkânların ışıkları yanınca, içinde göz kamaştırıcı kumaş toplarının ve mücevherlerin ışıkta parıldadığı büyük bir vitrinin önünde durmuş; kuğu tüyüyle süslenmiş, mavi saten çizmelere bakarak orada uzun süre öylece kalmış. Gülümseyerek, "Bu çizmelere bayılacak kişiyi biliyorum," demiş ve karısının öldüğünü unutup onları almak için içeri girmiş.

Dükkânın arka tarafındaki tezgâhtar kadın büyük bir çılglık işitince koşup gelmiş ve acı içinde, bomboş gözlerle kendisine bakan bir adamın tezgâha dayanmış halde dikildiğini görünce korkuyla geri çekilmiş. Bir elinde kuğu tüyleriyle bezenmiş mavi çizmeleri tutuyor, kan içindeki diğer eliyle de tırnaklarının arasındaki altın kazıntılarını uzatıyormuş.

İşte madam, altın beyinli adamın hikâyesi böyle.

Gerçekdışı unsurlar barındırmasına rağmen bu hikâye baştan sona hakikatle doludur... Dünyada beyinlerini tüketerek yaşamaya mahkûm zavallı insanlar vardır, onlar hayattaki en cüzi gereksinimlerini bile omurluluklarının ve beyinlerinin en kıymetli altınıyla öderler. Bu insanlar için her gün acı yüklüdür ve sonra bir gün acı çekmekten usandıklarında...

ŞAİR MISTRAL

Geçen pazar günü, Faubourg-Montmartre'da uyan-dığımı sandım. Yağmur yağıyordu, gökyüzü griydi, de-ğirmen kasvetliydi. Bu soğuk ve yağmurlu günü burada geçirmekten korktum ve bir an evvel, çamlarımın bir-kaç kilometre uzağında, Maillane adlı küçük bir köyde yaşayan büyük şair Frédéric Mistral'in yanına koşup ta-zelenme ihtiyacı duydum.

Kararımı verir vermez uygulamaya geçtim: Mersin ağacından bastonumu, Montaigne kitabımı ve atkımı alıp yola çıktım!

Tarlalar bomboştu... Güzelim Katolik Provence'ı-mız pazar günleri topraklarını dinlenmeye bırakır... Ev-lerde yalnızca köpekler kalır, çiftlikler kapanır... Zaman zaman brandasından sular damlayan bir yük arabası; ölü bir yaprağı andıran pelerini ve kukuletasıyla yaşlı bir ka-dın; çiftliktekileri kilisedeki ayine taşıyan, şenlik için mavi-beyaz hasırlar, kırmızı ponponlar ve gümüş çanlar-la süslenmiş katırlar ve biraz daha ileride, sislerin arasın-dan, sulama kanalındaki küçük sandalında dikilip ağ atan bir balıkçı görülür...

O gün, yürürken bir şeyler okumak mümkün de-ğildi. Yağmur sağanak halinde yağıyor, kuzey rüzgârı da yağmuru insanın yüzüne kamçı gibi vuruyordu. Yolu

bir solukta yürüdüm ve nihayet, üç saatlik yürüyüşün ardından önümde, Maillane'i çevreleyip onu korkutucu rüzgârlardan koruyan serviliklerin belirmediğini fark ettim.

Köyün sokaklarında kedi bile yoktu, herkes pazar ayınındeydi. Kilisenin önünden geçerken, o yılanımsı borunun sesini işittim, renkli camların ardından içeride yanan mumları gördüm.

Şair köyün diğer ucunda yaşıyor; Saint-Rémy yolunun sonunda, soldaki en son ev onun, tek katlı, küçük ve bahçeli bir ev... Usulca girdim... ve kimseyi göremedim. Salonun kapısı kapalıydı fakat içeride birinin yürüdüğünü ve yüksek sesle konuştuğunu duyabiliyordum... Bu ses tonunu ve adımları çok iyi tanıyordum... Elim kapının tokmağında, bir an için bembeyaz koridorda durakaldım, çok heyecanlanmıştım. Kalbim küt küt çarpıyordu. İçerideydi. Çalışıyordu. Dizesini bitirene dek beklemeli miyim? Tanrım, her neyse, girdim gitti.

Ah Parisliler! Maillane'li şair, *Mireille* adlı kitabını göstermeye Paris'e teşrif ettiğinde, kent giysileri içindeki bu yabaninin, dik yakası ve onu şöhreti kadar bunalan geniş, büyük şapkasıyla salonlarınızda arzı endam ettiğini görünce onu Mistral sandınız... Hayır, gördüğünüz aslında o değildi. Dünyada tek bir Mistral yaşar, o da geçen pazar günü köyüne gidip şaşırttığım, başına kulaklarını kapatan keçe bir başlık takan, sırtına bir ceket -içinde yelek yok- geçiren, beline kırmızı Katalan kuşağı saran, ışıltılı gözleri, ilhamla kızarmış yanakları, Yunan çobanlarınıninki kadar zarif, muhteşem tebessümüyle, elleri cebinde odayı adımlayarak şiirler yazan Mistral'dir...

Beni görüncü, “Vay canına, demek sendin! Ne iyi ettin de geldin!” diye bağırıp boynuma sarıldı. “Bugün Maillane şenliği var şansına. Avignon müziği çalacaklar, boğalar, tören alayları, farandol dansı, muhteşem olacak... Annem ayinden dönünce öğle yemeği yeriz ve sonra hop, dans eden güzel kızları izlemeye gideriz.”

O bana bir şeyler söylerken, ben de içinde çok güzel saatler geçirdiğim ve uzun zamandır görmediğim, açık renk duvar kağıtlarıyla kaplı bu küçük salona heyecanla göz gezdiyordum. Hiçbir şey değişmemiştir. Kareli, sarı kanepeler, iki hasır koltuk, şöminenin üzerindeki kolsuz Venüs ile Arles Venüs’ü, şairin Hébert tarafından yapılmış portresi, Étienne Carjat tarafından çekilmiş fotoğrafı, bir köşede, pencerenin yanında, eski kitaplar ve sözlüklerle dolu –sıradan bir kayıt memurunun küçük masasını andıran– bir çalışma masası. Bu masanın ortasında açık duran büyük bir defter gördüm... *Calendal*’di bu, Frédéric Mistral’ın bu senenin sonunda, Noel günü yayımlayacağı yeni şiir kitabı. Yedi senedir bunun üzerinde çalışıyordu ve son dizelerini yaklaşık altı ay önce yazmıştı, ama yine de onu elinden bırakamıyordu henüz. Bilirsiniz, her zaman için üzerinden geçilecek bir dize, daha iyi tınlayacak bir kafiye vardır... Mistral o güzelim Provence dilinde yazar ve dizeleri üzerinde, yazdıklarını sanki herkes o dilde okuyacakmış ve ince işçiliğinin farkına varacakmış gibi çalışırdı... Ah cesur şair, Montaigne şu sözleri onun için söylemiş adeta: “Sınırlı sayıda insanın anlayabileceği bir sanat eseri için ne diye bu kadar dindindiğini sorduklarında, ‘Bana o da yeter. Bir kişi bile yeter. Hatta kimse anlamasa da olur,’ diyen adamı anımsa.”

Dünya edebiyatının en bilinen öykü koleksiyonlarından biri olan **Değirmenimden Mektuplar**'ın içinden derlenen **Portakallar**, Paris'in kalabalığından ve curcunasından bıkip güneye, bir yel değirmenine yerleşen Daudet'nin altı öyküsünden oluşur. Taşra yaşamından, yöre insanlarından, onların anlattıklarından beslenen metinler okuru Paris'in kasvetli atmosferinden güneşli, sıcak günlere uyandığı güneye, oradan Cezayir'in portakal bahçelerine götürür.

Kimi zaman hüzünlü kimi zaman nüktedan bu öyküler, aradan geçen onca zamana rağmen, yazarın ince zekâsı, gözlem gücü, müzipliğı ve doğallığıyla tekrar tekrar okunmayı hak eden bir klasik.

#kısaklasikler #fransızklasikleri #anı #taşra #insanmanzaraları
#gündelikyaşam #gezi

Kapak illüstrasyonu: Umay Özlem Çeri

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) | [canyayinlari](#)

öykü

ISBN 978-975-07-5648-3

9 789750 756481